
Temelji organizacije in zakonodaje s področja planiranja in rabe prostora na Švedskem

Author(s): Miran GAJŠEK

Source: *Urbani Izziv*, No. 11 (april 1990), pp. 43-45

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44179902>

Accessed: 31-08-2018 08:56 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Miran GAJŠEK

Temelji organizacije in zakonodaje s področja planiranja in rabe prostora na Švedskem

Začel bom z anekdoto: Ko sem se avgusta lani na mestni gradbeni upravi v Sandvikenu pogovarjal z mestnim arhitektom o arhitekturi njihovega industrijskega, predvsem po specialnih jeklih vrhunske kvalitete znanega mesta, sva govorila med drugim o soseskah Ralpa Erskina. Angleško-švedski arhitekt je seveda najbolj znan po svojem načinu dela, ko skozi demokratično obliko snovanja stanovanj v biroju (svojevrsten pluralističen centralizem) delo dokonča na mestu samem: konkretno v soseski, ki se še gradi in v neposrednem stiku z bodočimi uporabniki ter njihovimi željami in idejami.

Ker sem vedel, da je v Sandvikenu na oblasti socialdemokratska stranka, se mi je utrnilo vprašanje, če lahko iščemo vzrok za uspešno (3 soseske in več javnih stavb) sodelovanje med Erskinom in mestnimi oblastmi, med njegovim, - recimo temu "demokratičnim" načinom dela in politično orientacijo vladajoče stranke?

Njegov odgovor se je glasil: "Ne! Erskine dela vsepovsod, kličejo ga socialdemokrati, ne-socialistične stranke, komunisti in zeleni iz preprostega razloga - ker je dober arhitekt."

Zgornji opis dogodka naj služi kot povod za razmišljanje o izjemno organizirani deželi, kjer je sodelovanje od vlade preko regij in občin pa do posameznika in med posameznimi dejavnostmi po in med sektorji natančno določeno.

Videnje človeka kot individuuma, kvalitetno delo posameznika, način dela in politično prepričanje so (največkrat) v sožitju, in ne izključujejo eden drugega.

Kratek opis delovanja Švedske parlamentarne demokracije v drugi polovici 80. let s posebnim ozirom na planiranje in rabo prostora

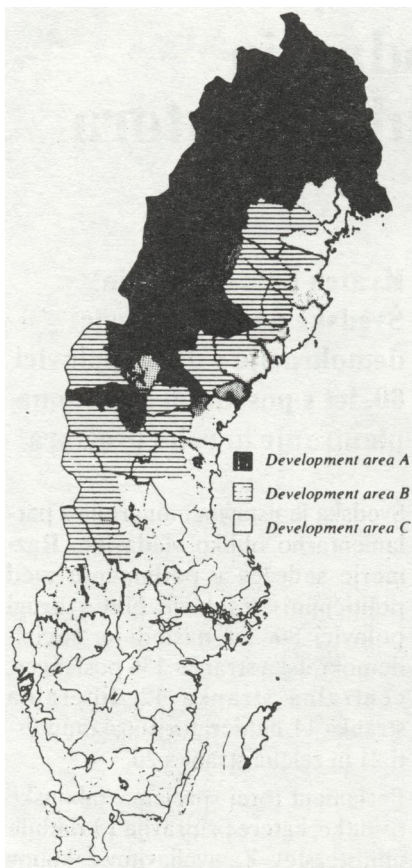
Švedska je ustavna monarhija s parlamentarno obliko vladavine. Razmerje sedežev v parlamentu med političnimi stranki je bilo v drugi polovici 80. let naslednje: socialdemokratska stranka 156 poslancev, centralna stranka 42, liberalna stranka 44, moderatorji 66, komunisti 21 in zelena stranka 20.

Parlament torej sprejema zakonske osnutke, katere pripravlja 13 vladnih ministerstev. Za uveljavitev zakonov (ki so jih v parlamentu seveda sprejeli in potrdili) je organiziranih 100 centralnih agencij in dalje 24 regionalnih administrativnih enot. Vsaka regija ima tudi voljene svete, ki imajo pravico odmeriti in sprejemati davke in so odgovorni v glavnem za zdravstvo in medicinsko varnost v svoji regiji.

Naslednja stopnja je 284 občinskih distriktov, vsak spet z na splošnih volitvah izvoljenim svetom, ki skrbi predvsem za odmero davkov in organizacijo javnih servisov: šolstvo, otroško varstvo in varstvo starih ljudi, urbani servisi, stanovanjska politika, kultura in prosti čas.

Obstaja tudi kontrola s strani oblasti. Parlamentarna revizorska komisija preiskuje možnosti zlorabe oblasti s strani državnih nameščencev, druga revizorska komisija pa ščiti javnost in raziskuje naslednje dejavnosti: nepravilne poslovne dejavnosti, pravice potrošnikov, etnično in spolno diskriminacijo in etiko tiska.

RAZVOJNA OBMOČJA NA ŠVEDSKEM

Z nekaj izjemami so vladni dokumenti odprti za javnost in tisk.

Za nas, urbaniste in planerje, sta najpomembnejši organizacija in zakonodaja s področja urejanja prostora in urejanje naselij, če uporabim naš termin.

Zakonodaja s področja planiranja in rabe tal na Švedskem

Ministrstvo za stanovanje in fizično planiranje, ki je odgovorno za nacionalno fizično planiranje, oskrbo s stanovanji in za gradnjo objektov, zaposluje približno 100 ljudi skupaj s sekretariatom in servisom. Centralno telo je National Board of Housing, Building and Planning, ki je odgovorno za urejanje razvoja v sferi planiranja stanovanj. Naslednja odgovorna naloga skupščine je iz-

dajanje gradbene regulative, ki pomeni praktično razgrajevanje splošnih regulativ zakona.

Švedske regije, 24 jih je, zavzemajo različno velike površine (od 3000 do 100.000 km²) in imajo obratno sorazmerno število prebivalcev.

Regionalne administrativne skupščine so državne agencije s poslanci, voljenimi vsakih 6 let, ki delujejo pod generalnimi direktivami parlamenta in vlade. Vlada ne more npr. dati skupščini inštrukcij, kako delovati v posamičnih primerih, tako da je skupščina neodvisna v odločanju, vendar sprejema sklepe znotraj okvira generalnih direktiv in zakonodaje.

Ravno tako kot v regijah variirajo površine in prebivalstvo tudi v 284 občinah. Npr.: samo 5 regij ima večjo površino kot največja občina (Kiruna - na severu) in samo 3 regije imajo več prebivalstva kot največja občina (v Stockholmu).

V primerjavi z vlado in regionalnimi skupščinami imajo občine znatno večje administrativne enote, vendar sorazmerne s svojo velikostjo.

Majhen del zaposlenih v občinski skupščini deluje direktno v fizičnem planiranju, največja skupina dela na področju šolstva in socialnih servisov.

Dosti občin ima drugačno politično večino kot parlament in na občinskem nivoju je registriranih več političnih strank kot na nacionalnem.

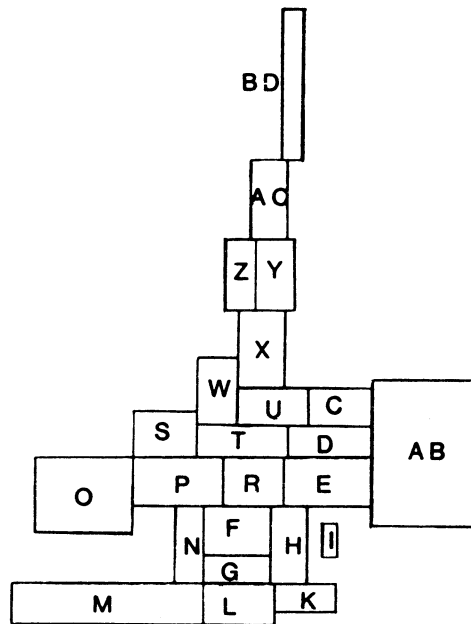
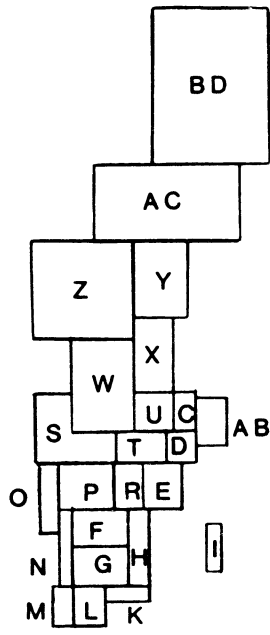
Občinski skupščina določi sestavo delegacij, vključujoč npr. izvršni svet in gradbeni komite, z enako strankarsko večino kot jo ima občinska skupščina. Te delegacije pripravljajo dokument za skupščino, vključujoč planerske zadeve, in izvajajo odločitve v preprostejših primerih. Gradbeni komite npr. izdaja dovoljenje za gradnjo in rušenje objektov.

Občine financirajo svojo dejavnost skozi davke in rente, katere določajo sami, ravno tako kot vlada določa davke in rente v specifičnih in generalnih odločitvah, relevantnih za celo deželo.

SHEMATSKI KARTI ŠVEDSKE

REGIJE GLEDE NA POVRŠINO

REGIJE GLEDE NA PREBIVALSTVO

Znotraj okvira Zakona o planiranju in gradnji in v zvezi z ostalimi soodvisnimi zakoni določajo: kdaj, kako in kje v občini bo potekala urbanizacija oz. se bo spremenila raba tal.

V sporih oz. primerih (ne) legalnosti, in političnih problemih odločajo Prizivna upravna sodišča na nivoju regij.

Zaključek

Prispevek je v bistvu razširjena razlaga in prevod povzetka nove švedske zakonodaje s področja planiranja in rabe tal.

Natančnejši podatki o razmerju med strankami, organiziranju uprave preko vlade, parlamenta, regij in občin, pa so posebej vzpodbudni v sedanjem, predvolilnem trenutku naše dežele ko v evforičnem poudarjanju strankarske in tudi nacionalne pripadnosti preradi pozabljamo na (neodvisno !?) strokovnost, katera

vključuje visok nivo dela, sožitje z ostalimi dejavnostmi in odgovornost na vseh ravneh in, ne nazadnje, na moralo urbanista in planerja v novih družbenih razmerah, deklariranih s sloganom: "Civilna družba, tržno gospodarstvo in pravna država".

Literatura:

1. Fact Sheets on Sweden - Swedish Regional Policy (FS 72 FODg), The Swedish Institute, 1988.
2. Fact Sheets on Sweden -General Facts on Sweden (FS 99 tNc), The Swedish Institute, 1988.
3. Legislation Governing Planning and Land-use in Sweden, Ministry of Housing and Physical Planning, Stockholm, 1988.

Miran Gajšek, dipl. inž. arh.